

AZ EURÓPAI FIATALOK VÁLLALKOZÁSI AKTIVITÁSÁNAK ÉS NEMZETKÖZI MOBILITÁSÁNAK SAJÁTOSSÁGAI

CHARACTERISTICS OF BUSINESS ACTIVITY AND INTERNATIONAL MOBILITY OF EUROPEAN STUDENTS

Lukács Edit

Egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar 3515 Miskolc-
Egyetemváros 46/565-111 vgtedith@uni-miskolc.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

A 21. századi egyetemeknek felül kell vizsgálniuk kapcsolatrendszerüket mind a regionális, mind a nemzetközi piacokkal. Egyre nagyobb kihívás a végzett egyetemisták foglalkoztatása, a mobilitás és a szerzett diplomák értékállósága. A tanulmányok ideje alatt megszerzendő szakmai gyakorlat egyre több országban és intézményben virtuálisan is teljesíthető, kihasználva az informatika nyújtotta lehetőségeket. Számos kezdeményezés, pályázati program valósult már meg az EU-ban is, melyek a fizikai és a virtuális mobilitást is támogatták. De a jó gyakorlatokat, hasznosítható ötleteket még nagyon kevesen vették át és alkalmazzák.

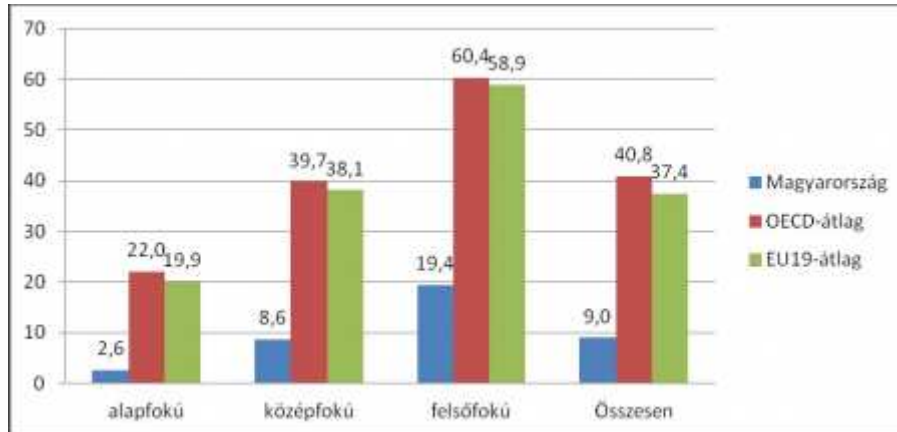
SUMMARY

Universities of the 21st Century are expected to reconsider their relationship with both the regional and global economy. Practical placement may act as an important pillar of it, as well as a multifunctional tool for improving the employability of graduates. While flexibility of course delivery and physical/virtual mobility have received quite a lot of attention, leading to widely available good practice cases/guidelines, in contrast much less focus has been directed toward the improvement of flexibility and internationalization of practical placements.

1. AZ EURÓPAI KÉPESÍTÉSI KERETRENDSZER (EKKR)

A 2000-es évek közepén kiformálódó Európai Képesítési Keretrendszer az élethosszig tartó tanulás meghonosításának egyik legfontosabb eszközévé vált az oktatási rendszerekben és ezen belül a felsőoktatásban, az ehhez kapcsolódó elképzelések átfogják a legfontosabb fenti célokat. Az EKKR célja „közös viszonyítási keretrendszer létrehozása, amely megfeleltetési eszközként szolgál a különböző képesítési rendszerek és szintek között. Az EKKR előzményeihez tartozik az angolszász országok 90-es években elterjedő gyakorlata, amely átfogó képesítési keretrendszerek kialakításához vezetett az Egyesült Királyságban, Új-Zélandon, Skóciában, Írországban, Dél-Afrikában. A nemzetközi előzmények között említhető a Bologna Follow-up Group által kidolgozott felsőoktatási keretrendszer, illetve a Tuning-projekt, amely a munkaadók elvárásait figyelembe véve igyekezett közös referenciapontokat s ezekre programfejlesztési módszertant kialakítani (Derényi, 2010). A képzés, továbbképzés, átképzés, a szakmai gyakorlat megszerzése olyan kérdések, melyekkel nap mint nap találkozunk. Fontos versenyképességi mutató a megszerzett ismeretek minősége, korszerűsége.

Közismert az a sajnálatos tény, hogy hazánkban az átképzés és a szakmai továbbképzés nem népszerű, a munkáltatók ritkán iskolázzák be munkavállalóikat, a foglalkoztatottak örülnek, hogy munkájuk van, a munkanélküliek a Munkaügyi Központok által kínált képzéseket sokszor kényszeredetten vesznek részt. Hiányzik a belső motiváció. Ezt mutatják a nemzetközi összehasonlító elemzések is. (1. ábra)

1. ábra: A formális és/vagy nem formális képzésben való részvétel a 25–64 évesek körében iskolai végzettségek szerint, 2007 (%)

Forrás: Education at a Glance, 2010. OECD A5.1.b táblázat alapján www.oecd.org/edu/eag2010

2.VÁLLALKOZÓI AKTIVITÁS VIZSGÁLATOK

Az új vállalkozások gazdaságra gyakorolt hatásának kutatása és elemzése az elmúlt évtizedek egyik meghatározó kutatási témája.. A Global Entrepreneurship Monitor (GEM) nemzetközi kutatás az első, mely egységes módszertanra támaszkodva rendszeresen megismételve végzi el a nemzetközi összehasonlító elemzéseket.

Egyre több nemzetközi nagyvállalat fontosnak tartja a közvetlen kapcsolattartást a felsőoktatási intézmények hallgatóival, a jövő munkavállalók terveinek megismerésére egyre nagyobb figyelmet fordítanak. Mindezt jól példázza a Procter&Gamble Academy programja.

2.1. Global Entrepreneurship Monitor kutatás

A GEM kutatás a vállalkozói aktivitást, valamint a vállalkozást befolyásoló tényezők alakulását vizsgálja. A kutatás az Egyesült Államokban indult, a bostoni székhelyű Babson College és a London Business School vezetésével, 1997-ben. Kezdetben 9 ország vett részt a munkában. A résztvevők száma 2005-re 35-re emelkedett. Hazánk 2001-ben csatlakozott a programhoz. Magyarországon a kutatás vezetője Dr. Szerb László. A vállalkozói kutatás jelentőségének bizonyítéka, hogy a világ lakosságának 67%-át, GDP-jének 93%-át reprezentálják.

Minden kutatás során készül „Executive Report”, mely az összes résztvevő ország eredményeit tartalmazza, továbbá a résztvevő országok külön-külön is jelentést készítenek. A hazai jelentések elsősorban a Teljes Vállalkozói Mutató és a vállalkozók demográfiai jellemvonásainak bemutatására helyezték a hangsúlyt. A 2005-ös jelentés alapján elmondható, hazánk vállalkozói aktivitása csökken. A jelentés a visszaesés okait igyekszik feltárni.

A kutatás fő célja a résztvevő országok, vállalkozási folyamatainak elemzése. A vállalkozási aktivitást három fő szempont alapján vizsgálja a program. Egyrészt az egyes országok közötti eltéréseket, kutatják a jelentés készítői, másrészt a befolyásoló tényezőket igyekeznek feltárni. A harmadik vizsgálati kérdés, hogy melyek azok a gazdaságpolitikák, melyek a vállalkozói

aktivitást sikeresen növelni tudják. Ezen célok megvilágítása érdekében a GEM a vállalkozást széles értelemben használja, és az egységek jelentőségére koncentrál.

A GEM két primer- és egy szekunder jellegű adatforrással rendelkezik. Az adatbázis legértékesebb része a kérdőíves lekérdezés, melyet országonként általában 2000 fő megkérdezésével. A mintában 18 és 65 év közötti személyek szerepelnek. A vizsgált téma nemzetközi szakértőivel, szakemberekkel, politikusokkal vállalkozókkal, kutatókkal és oktatókkal a GEM nemzetközi kutatócsoportjának tagjai készítik interjúkat, és töltöttek ki kérdőívet. Másodlagos forrásként szolgálnak az általános nemzetközi statisztikai adatok.

A GEM 2005 Magyarország jelentés legfontosabb megállapításai.. A kutatás legjelentősebb hazai vonatkozású megállapítása, hogy a vállalkozási aktivitás visszaesése 2005-ben tovább folytatódott. Rendkívül alacsonnyá vált azok száma, akik vállalkozást szeretnének indítani a közeljövőben. Szintén elkeserítő adat, hogy a vállalkozások társadalmi beágyazottságát vizsgálva a kutatásban szereplő országok, és a volt szocialista országok között is az utolsó helyeken szerepelünk. Ez azt jelenti, hogy országunkban a vállalkozók társadalmi elfogadottsága, értékelése alacsony, ami mindenképpen csökkenti a vállalkozói aktivitást. Szintén figyelemre méltó a lemaradásunk a vállalkozások elindításának személyes feltételeit összehasonlítva. Innovációs folyamatok vizsgálatánál a termékek és szolgáltatások megújítása az egyik legjelentősebb problémaforrás. Tény, hogy működhet egy gazdaság anélkül, hogy a vállalkozási aktivitás magas lenne, azonban az EU fejlett országaihoz való felzárkózásunk elképzelhetetlen jól működő vállalkozások nélkül.

Az alacsony vállalkozói aktivitás több okra vezethető vissza. Országunkban bár egyre könnyebb a vállalkozás alapítás adminisztrációja, de a működtetésre valamint a foglalkoztatásra vonatkozó jogszabályok tömege a vállalkozók számára megismerhetetlen, bonyolult, ami csökkenti a vállalkozói kedvet.

A legfontosabb probléma azonban a fent említett alacsony kulturális beágyazottság. Ezen rövidtávon nem lehet érdemben változtatni. Az GEM 2005-ös kutatás alkotóinak véleménye, hogy Magyarországon az emberek nagy része, ha vállalkozásban gondolkozik, akkor olyan területet vesz célba, ahol nagy a verseny és kicsi a haszon, és ez nagy probléma. A vállalkozások nagy részéből hiányzik a kreativitás, az új ötlet, olyasmiben gondolkodnak, amiből már sok van, mint például fodrászüzlet, kisbolt, vagy ingatlan kiadás. Ezen érdemben az oktatás tudna változtatni. A kutatók szerint a gazdasági alapokat általános iskolától kellene oktatni, továbbá a középiskolákban is általánosan kellene oktatni a vállalkozói ismereteket. Relatíván a legjobb helyzetben az egyetemisták vannak, de a GEM kutatás alapján a felsőoktatási intézményeknek csak kis része tud megfelelni a hallgatók elvárásainak ilyen téren. A GEM kutatás eredményei is megerősítik, hogy a vállalkozói életpályára való felkészítést nagyobb mértékben be kellene építeni a magyar felsőoktatás tananyagába, képzési területektől függetlenül. (Szerb és társai 2004. 2007.)

2.2. P&G Academy kutatás: A képességek, készségek és kompetenciák szerepe a karrierépítésben

A Procter&Gamble 2010-es tevékenysége nagyban hozzájárulhat az egyetemisták és főiskolások jövőbeni karrierjének sikeréhez. A P&G Academy program lényege, hogy a P&G az eddig is meglévő tevékenységeit, újjakkal kiegészítve „egy ernyő alá gyűjtve” egészíti ki az egyetemi oktatást gyakorlati tapasztalatokkal. Ennek négy fő vonala, a tréningek, az események a campuson, a nemzetközi szemináriumok, valamint a gyakornoki programok. A felsorolt elemek nem csak rámutatnak, hogy mennyire fontos megeremteni a kapcsolatot az egyetemen megszerzett elméleti tudás és a valós környezet között, hanem segít is a leglényegesebb képességek és kompetenciák fejlesztésében. A program résztvevői találkozhatnak a cég szakembereivel, akik bevezetik őket az üzleti világ rejtelmeibe. A diákok

kipróbálhatják tudásukat valós üzleti helyzetben, továbbá részt vehetnek számos nemzetközi szemináriumon, tudásuk elmélyítése érdekében.

A Procter&Gamble megbízásából a Kutató Centrum több felsőoktatási intézmény hallgatóinak megkérdezésével végzett kutatást, melyben a Budapesti Corvinus Egyetem (76%), a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (5%), a Pécsi Tudományegyetem (9%), a Miskolci Egyetem (5%), a Szegedi Tudományegyetem (3%), a Debreceni Egyetem (1%) és egyéb felsőoktatási intézmények (1%) hallgatói vettek részt. A válaszadók 76%-a nő, 24%-a férfi volt. Köztük 21%-ban 18-19 éves, 36%-uk 20-21 éves, 31%-uk 22-24 éves, valamint 12%-uk 25 éves, vagy annál idősebb volt. Évfolyam szerinti megoszlásuk az elsőtől az ötödik évfolyamig sorban 27%, 31%, 25%, 12% és 5%.

A megkérdezettek csaknem fele (47%-a) a tanulmányok befejezését követően multinacionális vállalatnál szeretne dolgozni, míg 38%-uk választana magyar céget. Közel egyharmaduk menne külföldre dolgozni. Közel ugyanannyian (32%) helyezkednének el a közigazgatásban, mint ahányan saját vállalkozást is vezetnének. Mindössze 28%-uk nyilatkozta, hogy országunkban kis- és középvállalkozásnál szeretne karriert építeni.

A kutatás eredményeként kiderült, hogy a hallgatók szerint a leendő munkaadók elsősorban nem a tanulmányi eredményeikre kíváncsiak. A leglényegesebb tulajdonságok ebből a szempontból a nyelvismeret, a kommunikációs készség és a szakmai tapasztalat. Talán erre vezethető vissza, hogy a válaszadók nagy része (83%), úgy gondolja, hogy a képességek, készségek és kompetenciák fejlesztése legalább annyira fontos, mint a tanulmányok során megszerzett tudásbázis, vagy a felsőoktatási intézményben elért érdemjegyek alakulása. 59%-uk fontosnak tartja a kompetencia-fejlesztő programokon való részvételt. A kutatást arra is kitért, hogy ha a hallgatók ennyire fontosnak tartják a tanulmányokon kívüli fejlődést, akkor tesznek-e, saját javulásuk érdekében. A kitöltők 16%-a jelentkezett már tanulmányon kívüli tréningre vagy képzésre, valamint 37%-uk tervezi ezt a közeljövőben. Arra a kérdésre, hogy mik számítanak még pályakezdésnél legtöbbször a gyakornoki programban való korábbi részvételt (60%) és a külföldi tanulmányokat (27%) jelölték meg.

A kitöltő hallgatók közül sokan (60%) szeretnének a tanulmányok befejezése utáni 5 évben középvezetői pozíciót elérni, 23%-uk pedig felsővezető szeretne lenni. A kérdőív kitért arra a kérdésre is, hogy mik egy jó vezető tulajdonságai. A legjelentősebbnek a vezetői készség bizonyult, ezt a kommunikációs készség, a magabiztosság, majd az emberismeret követte. Ebben a kérdésben a nyelvtudás jóval kevésbé jelentősnek bizonyult, a tanulmányok ebben a kérdésben is a legutolsó helyre lettek sorolva.

2.3. Vállalkozói aktivitás vizsgálat a Miskolci Egyetemen 2010

A kérdőívet a Miskolci Egyetem 100 nappali tagozatos, állami finanszírozott képzésben tanuló, végzős hallgató töltötte ki. Köztük 28-an a Műszaki Földtudományi Karra-, 16-an pedig a Állam- és Jogtudományi Karra járnak. A mintában szereplő hallgatók többi tagja a Gazdaságtudományi Kar hallgatója. Nemek szerinti megoszlásuk 50-50%-os. A Miskolci Egyetemen 2010. decemberében e három karon záróvizsgát tevő hallgatók 42%-a vett részt a kutatásban.

A kutatás szempontjából központi kérdés, hogy a Miskolci Egyetem hallgatói, ha szabadon választhatnak, akkor az alkalmazotti vagy az önfoglalkoztatói státuszt részesítik előnyben.

A felmérés fontosabb eredményeit a konferencia előadásban ismertetem.

3. A MOBILITÁS, MINT FONTOS VERSENYKÉPESSÉGI MUTATÓ (AZ I2AGORA PROJECT)

Számtalan szociológiai kutatás foglalkozik a magyarok „röghöz kötöttségének” vizsgálatával. A nemzetközi karriert tervező egyetemistáknak, azonban venniük kell a vándorbotot, tanulmányaik alatt hosszabb-rövidebb időt külföldön tölteni, azért, hogy a munkaerőpiacon felértékelődjenek. Az Európai Unió egységes oktatási szintjén számos program, cserekapcsolat, diákszervezet segíti a hallgatók és oktatók mobilitását. Az elmúlt évtizedben több mint száz pályázati program futott melyek célja a mobilitás támogatása.

Azonban a hallgatói létszám növekedése a képzési költségek emelkedése miatt csak a diákok kis része tud a csereprogramokban részt venni. Fontos akadály a családi anyagi támogatás hiánya, és a gyenge nyelvtudás is. Azonban a távolságok könnyen áthidalhatók ma már az információ technológia eszközeivel. Egyre több pályázati program célja a virtuális mobilitás megvalósítása. A Miskolci Egyetem is több ilyen program partnere volt (CSVM Cross-Sector Virtual Mobility, CBVE Cross-Border Virtual Entrepreneurship, CBVI Cross Border Virtual Internship) A legújabb program az International Internship AGORA nevet viseli. A program célja a mobilitás bármely típusát (úgy, mint Credit, Degree, Global, System, Excellence mobility, vagy Physical, Blended és Virtual mobility) támogató és/vagy alkalmazó pályázat értékelése, jó megoldási gyakorlatának népszerűsítése. Egy olyan portál létrehozásával, ahol az eddigi programok eredményei, ötletei megtekinthetők, alkalmazhatók. (Mart Achten-Ilse Op de Beeck, Wim Van Petegem(2010)

IRODALOMJEGYZÉK

1. Derényi András (2010): Az Európai Felsőoktatási Térség képesítési keretrendszerének kialakulása és kapcsolata az Európai Képesítési keretrendszerrel. In: Felsőoktatási Műhely, 1. 'Bologna' – az első évtized.
2. Fehérvári Anikó-Kocsis Mihály-Szemerszki Mariann (2011): Tények és adatok a magyar felsőoktatásban. Facts and Figures Higher Education in Hungary <http://www.ofi.hu/kiadvanyaink-110630> (letöltés: 2011. augusztus 8.)
3. Education at a Glance 2010: OECD Indicators www.oecd.org/edu/eag2010
4. Szerb László – Zoltan J. Acs – Varga Attila – Ulbert József – Bodor Éva: Az új vállalkozások hatása nemzetközi összehasonlításban Közgazdasági Szemle LI. évf. 2004. július-augusztus (480-497. oldal) http://www.gemconsortium.org/download/1314199755388/Szerb_etal%20KSz%20%202004.pdf
6. Kutatócentrum: P&G Academy kutatás: a képességek, készségek és kompetenciák szerepe a karrierépítésben <http://3ddigitalispublikacio.hu/media/mentor/1007/mentor.php>
7. MKIK Gazdaság- és Vállalkozáselemző Intézet: Diplomás pályakezdők és felsőoktatási intézmények vállalati szemszögből – 2008 <http://www.gvi.hu/index.php/hu/research/showItem.html?id=77>
8. Szerb László-Márkus Gábor: A felsőoktatási környezet hatása a vállalkozói életpálya választására Közgazdasági szemle, LIV évf. 2007. március (248-273.o)
9. Kiss Paszkál Szerk. (2010.) Kompetencia mérés a felsőoktatásban Diplomás pályakövetés 3. kötet Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest
10. Internationalisation of European Higher Education(2011)European Association for International Education www.handbook-internationalisation.com
11. Mart Achten-Ilse Op de Beeck, Wim Van Petegem (2010) Home and Away Forum Conference Proceedings EuroPACE ivzw Belgium